

Истинжо

05:00 / 04.01.2017 19428

«Истинжо» луғатда ахлат кетказишидир.

Фуқаҳолар истилоҳида эса нажосатни сув ва унга ўхшаш нарса или кетказиш ёки тошга ўхшаш нарса или артишга истинжо дейилади.

Уйқу ва елдан бошқа ҳар бир таҳоратни кетказувчи нарсадан тошга ўхшаш нарса или истинжо қилмоқ суннатдир. Суяқ, тезак ва ўнг қўл билан эмас. Сўнг уни ювмоқ одобдир. Агар у маҳраждан бир дирҳамдан кўпроқ тарқалган бўлса, ундан истинжо қилмоқ вожибдир.

Қўлини ювгандан кейин уни бармоқларининг ич тарафи или маҳражини муболаға или бўшаштирган ҳолда ювади. Кейин қўлни ювади. Халода қиблага қарамоқ ёки ортини қилмоқ макруҳдир.

Бу сарлавҳа остида келган маълумотларни хало одблари десак ҳам хато қилмаган бўламиз. Ҳар бир кишининг кундалик ҳаётида бир неча бор такрорланиб турадиган бу муҳим амалга шариатда катта эътибор берилган. Бугунги кунда шахсий озодалик деб номланаётган ишни ислом қадимдан ўта тартиб или йўлга қўйгандир. Келинг, ўша маълумотларни ўрганишга киришайлик.

Уйқу ва елдан бошқа ҳар бир таҳоратни кетказувчи нарсадан тошга ўхшаш нарса или истинжо қилмоқ суннатдир.

Уйқу ва елга ўхшаш хушидан кетиш, жиннилик, мастлик каби таҳоратни кетказувчи нарсалардан ҳам истинжо қилинмайди. Қолганларидан, агар нажас бир дирҳам миқдоридан кам бўлса, истинжо қилиш суннатдир. Кўпчилик уламолар истинжо қилиш эркаку аёлларга суннати муаккададир, деганлар.

Чунки Расулуллоҳ салаллоҳу алайҳи вассалом бу ишни доимо қилганлар.

Имом Абу Довуд, Ибн Можа ва Аҳмадлар Абу Ҳурайра р-у.дан қилган ривоятда Расулуллоҳ салаллоҳу алайҳи вассалом:

«Ким тош ила истинжо қилса, тоқ қилсін. Ким шундоқ қилса, яхши. Ким қилмаса, танглик (гунох) йүқ», деганлар.

Суяқ, тезак ва ўнг қўл билан әмас.

Бу ҳукмни фуқаҳолар қуидаги шаръий далиллардан олганлар.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳожатларига чиқувдилар, ортларидан бордим. Одатда у киши ортларига қарамас эдилар. У кишига яқинлашувдим:

«Менга тошлардан олиб кел, улар билан истинжо қиласман, (ёки шунга ўхшашроқ, гап айтдилар) суяқ ёки тезак олиб келма», дедилар.

Кийимимнинг этагига тош солиб келтириб, ёнларига қўйдим ва ўгирилиб кетдим. У киши қазои ҳожат қилиб бўлиб, уларни ишлатдилар».

Бухорий ривоят қилган.

Шунингдек, бу икки нарсанинг хусусиятларига эга бўлган нарсалар билан ҳам истинжо қилиб бўлмайди. Суяқ-таом чиқиндиси, тезак-ҳайвон чиқиндиси ҳисобланиши эътиборидан шу гап айтилган. Баъзи уламолар таом, кўмир, шиша, латта, дараҳт баргига ўхаш нарсалар билан истинжо қилиш ҳам макруҳ, деганлар.

Шундоқ бўлганидан кейин фойдали нарсалар билан истинжо қилиб бўлмаслиги ўз-ўзидан маълум бўлади.

Баъзи қадимги уламоларимиз, қоғоз билан истинжо қилиш макруҳ, деганлар. Чунки уларнинг вақтида қоғоз камёб бўлган. Ҳозир ҳам фойдаланадиган қоғоз билан, хусусан, ёзуви бор қоғоз билан истинжо қилишга рухсат берилмаган. Аммо истинжо учун алоҳида тайёрланган қоғоз билан истинжо қилишга ҳамма уламолар рухсат берганлар. Чунки бу шу мақсад учун маҳсус тайёрланган нарсадир.

Салмон розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«У кишига: «Пайғамбарингиз сизларга ҳамма нарсани, ҳатто, қандоқ бўшанишни ҳам таълим берди», дейилди.

Бас, у киши:

«Тұғри. Батахқық, у зот бизни қазои ҳожат қилганимизда ёки сийганимизда қиблага қарамоғимиздан, үнг құл билан истинжо қилмоғимиздан ёки учтадан кам тош билан истинжо қилмоғимиздан ёки чиқынди ва сұяқ билан истинжо қилмоғимиздан нақый қилғанлар», деди».

Бешовларидан фақат Бухорий ривоят қилмаган.

Сұнг уни ювмоқлик одобдир.

Ибн Можа, ал-Хоким ва Байқақийлар Анас ибн Молик р-у.дан ривоят қиласылар:

«Унда покланишни яхши күрадиган эрлар бор» ояты нозил бўлганда Расулуллоҳ салаллоҳу алайҳи вассалом:

«Эй Ансорийлар жамоаси! Аллоҳ сизларни покликда мақтади. Сизнинг поклигингиз нимадир?» дедилар.

«Намозга таҳорат қиласи. Жанобатдан ғусл қиласи. Сув ила истинжо қиласи», дейишди.

«Мана шунингиз! Уни маҳкам тутингиз!» дедилар».

Агар у маҳраждан бир дирҳамдан кўпроқ тарқаган бўлса ундан истинжо қилмоқ вожибдир.

Чунки, бир дирҳам афв қилинган миқдордир. Ундан зиёдини покланиш, албатта, вожиб бўлади.

Қўлини ювгандан кейин уни бармоқларининг ич тарафи или маҳражини муболаға или бўшаштирган ҳолда ювади.

Маҳражидаги нажасни ювишдан олдин қўлни ювиш унинг тозаланиш асбоби бўлганидандир. Маҳражини бўшаштириш или унинг барча ерларидаги нажасотни ювишни осонлаштирилади.

Кейин қўлни ювади.

Шунда қўлига теккан нажосат ва нокулай ҳидлар кетади.

Халода қиблага қарамоқ ёки ортини қилмоқ макрухдир.

Охирги жумладаги ҳукмни фуқаҳоларимиз қуидаги ва шунга ўхшаш бошқа далиллардан олганлар.

Абу Айюб ал-Ансорий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Қачонки, бирортангиз қозои ҳожатга борса, қиблага юзланмасин ва унга ортини ҳам ўгирмасин. Шарққа ёки ғарбга қаранглар», дедилар».

Ушбу ҳадиснинг бошқа бир ривоятида:

«Мен сизларга худди отанинг ўрнидаман, сизларга таълим бераман. Қачонки, бирортангиз қазои ҳожатга борса, қиблага юзланмасин», дедилар.

Демак, қазои ҳожат қилаётган одам қиблага қараб ҳам, қиблага ортини қилиб ҳам, қазои ҳожат қилмаслиги керак.

Ҳадисдаги шарққа ёки ғарбга қаранглар, деган гап Мадинаи Мунаввара аҳлига айтилғандыр. Улар шарққа ёки ғарбга қарасалар қибла ён томонларида қолади. Бошқа жойларда қибла шарқ ёки ғарбда бўлиши мумкин. Уларга бу гап тегишли бўлмайди. Улар қиблага қараб ёки ортларини қилиб, қазои ҳожат қилмасликлари зарурлигидан шарқ ёки ғарбга қарамасликлари керак бўлади.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг юқоридаги гаплари Ислом дини хало одоби масалаларига жиддий эътибор берганидан далолат беради. Аввал айтганимиздек, инсоният тарихида Ислом биринчи бўлиб, бу ишларни тартибга солишни бошлаган. Масаланинг жиддийлигидан бу иш ҳақида Ислом шариатининг иккинчи масдари бўлмиш Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг суннатларида алоҳида эътибор берилган. Энг мўътабар ҳадис, фиқҳ ва одоб китобларида, албатта, «хало одоблари» боби бўлади.